

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2011:B14

Fullerö säteri

- målning av tak på corps de logi

Antikvarisk rapport

Fullerö 1:1
Västerås Barkarö socken
Västmanlands län

Anna Ahlberg

Fullerö säteri - målning av tak på corps di logi

Antikvarisk rapport

Fullerö 1:1
Västerås Barkarö socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 110155

Anna Ahlberg

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlskatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@regionvastmanland.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2018

Omslagsfoto: Fullerö slott med nymålat tak september 2011.
Foto: Anna Ahlberg, Västmanlands läns museum.

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Anna Ahlberg, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-53-9

Inledning

Fullerö säteri ligger ca 1 mil söder om Västerås i ett öppet odlingslandskap invid Mälaren. Fullerö säteri är sedan 1999 skyddat som byggnadsminne och ingår i riksintresseområdet för kulturmiljövården tillhörande Fullerö slott. Byggnadsminnet omfattar 14 byggnader och förutom corps de logi med flygelbyggnader ingår arbetarbostäder, ekonomibyggnader och den vidsträckta parkanläggningen.

Under 2010 ansökte Fullerö fideikommiss om bidrag till ommålning av taket på corps de logi vid Fullerö säteri hos Länsstyrelsen i Västmanlands län. Länsstyrelsen beviljade ansökan den 15 juni 2011, dnr 434-04600-10. Beslutet omfattar ommålning av tak på corps de logi på Fullerö säteri.

Västmanlands läns museum har anlitats som antikvarisk sakkunnig för ärendet. Anna Ahlberg, bebyggelseantikvarie vid Västmanlands län museum, har medverkat som antikvarisk sakkunnig och därefter sammanställt föreliggande rapport. Byggnadsvårdsåtgärderna genomfördes under sommaren 2011.

Fullerö säteri och dess gårds. Corps di logi är markerad med en röd ring.

Historik

Fullerö säteri förekommer i skriftliga källor redan under 1200-talets senare del. Uppförandet av den nuvarande huvudbyggnaden och dess flyglar påbörjades 1656 av Erik Oxenstierna och arkitekten var sannolikt Jean de Vallée. Säteriet har varit i fideikommiss för familjen Cronstedts sedan 1739. Huvudbyggnaden är en panelklädd timmerbyggnad i två våningar med plåtklätt säteritak. Troligen är den tillbyggd med en våning vid mitten av 1700-talet och har till största del fått sin nuvarande nyklassicistiska fasad i slutet av 1700-talet eller början av 1800-talet. Flyglarna i en våning är samtida med huvudbyggnaden. Arbetarbostäder och ekonomibyggnader, som ligger i anslutning till den vidsträckta parken, är i huvudsak uppförda under 1800-talets senare del och under 1900-talet första del.

Säteritaketets konstruktion på corps de logi vid Fullerö säteri är tekniskt avancerat utfört och kan vara uppfört från 1700-talets mitt.¹ Frontonerna är uppförda ett antal år efter säteritaket. Italianen hade under sent 1800-tal inga fönsteröppningar, vilket är mycket ovanligt. Öppningarna tillkom under tidigt 1900-tal och har tidigare varit fler och grupperade två och två. Taket har varit föremål för åtgärder vid olika omgångar. Under sent 1900-tal reparerades taket och i samband med detta ändrades även takfärgens kulör till nuvarande.² Under 1980-talet reparerades taket och delar byttes från järnplåt till en fabrikslackerad varmförzinkad stålplåt.

Äldre foto på Fullerö säteri, corps di logi. Foto: Åke V Lasson, Västmanlands läns museum.

---

¹ B Norman Arkitektkontor AB, *Fullerö slott Västmanland, Åtgärdsförslag avseende underhållsåtgärder på yttertak*, 1997-04-19, s.4.

² *Ibid*, s. 5.

År 1998 gjordes åtgärder på nedre fallet. Ett åtgärdsförslag togs fram 1997 av arkitekt Björn Norman på uppdrag av NCC Bygg AB och Västmanlands läns museum var antikvarisk kontrollant genom Magnus Henriksson. Då byttes fotrännor, ränndalar och delar av tak-täckningen byttes ut mot varmförzinkad stålplåt. Ny smidd rännkrog monterades och därefter målades taket med grundfärg och toppfärg i skiffergrå kulör motsvarande NCS 7502-B. Till följd av flertalet renoveringar är taket täckt med olika typer av plåt så som skivtäckning av svartplåt och varmförzinkad stålplåt. Italianen är belagd med fabrikslackerad varmförzinkad. Plåten har genom åren också behandlats med olika färgtyper.

Huvudbyggnadens södra fasad. Taket har färgsläpp och rostangrepp. Färgskillnaden mellan italianen och de övriga taken är markant. Foto från VLM:s besiktning 2009.

*Tak mot norr med färgsläpp och rost.
Foto från VLM:s besiktning 2009.*

*T.v. det äldre plåttaket och t.h. ränndal från 1998.
Foto från VLM:s besiktning 2009.*

Byggnadsvårdsåtgärder

Den 28 september 2009 genomförde Västmanlands läns museums byggnadsantikvarie Ia Manbo en besiktning av plåttaket på corps de logiet där resultatet sammanställs i en skrivelse daterad till den 5 oktober 2009. I skrivelsen konstateras att plåttaket har genomgående färgsläpp och relativt stora rostangrepp. Rekommendationen är att låta fackman avgöra status på korrosionsskadorna för att därefter avgöra åtgärdsmetod. Länsstyrelsen i Västmanland har därefter beslutat om ommålning av taket.

Den 7 juni 2011 hölls ett inledande byggmöte för den planerade takmålningen. Åtgärder och arbetsmetoder gick igenom med beställare och entreprenör. Metoden för blästring diskuterades. Efter att entreprenören gjort syn på taket föreslogs sandblästring. Sandblästring bör dock undvikas då vattenblästring anses vara mer skonsamt mot taket. Oro fanns hos beställaren för vattengenomträngning i eventuella rosthål och trasiga falsar samt att sköra plåtar skulle kunna påverkas negativt. Att lokalisera hålbildningar var svårt på grund av färglager och rostangrepp. Entreprenören genomförde dock ytterligare en grundlig syn innan blästringen påbörjas. Beslut togs att vattenblästring med ett tryck på 70 bar skulle genomföras. Vid misstanke om läckage skulle åtgärden avbrytas och annan metod diskuteras. Beslut togs även att det vid större skador som rosthål, trasiga plåtar eller falsar ta in en plåtslagare för justering eller lagning. Vid mindre rosthål skulle kitt användas men inte tejp. Det beslutades även att rost skulle slipas eller skrapas vid behov efter blästringen. Därefter skulle taket målas med Introtekniks färgsystem, beslutat av länsstyrelsen.

Vid det inledande mötet diskuterades även vilket val av introtekniks färgsystem som fungerar bäst för detta tak. Då taket har både äldre och nyare takplåtar är vidhäftningen viktig. I Sandås handlingar som godkänts av länsstyrelsen, var förslaget att använda Sera block super (grund), Iso speed (mellanstrykning) och Isotrol taktäck (slutstrykning). Dessa har tidigare ifrågasatts ur ett antikvariskt och kulturhistoriskt perspektiv. Den antikvarisk medverkande stämde därför av frågan med länsstyrelsen som önskar alternativt förslag. Efter diskussioner med entreprenör, färgtillverkare och länsstyrelsen ges klartecken för alternativ 1; Isotrol takgrund, Lasol Utvändig Linoljefärg i två strykningar eller alternativ 2: Isotrol takgrund, Isospeed och Isotrol taktäck. Avgörande för valet av färgsystem var torkningstiden och vädret. Beslut togs om förslag 1 och att taket sprutmålas från skylift. Den sista strykningen ska slätstrykas med pensel.

Efter vattenblästringen hade stora delar av färgen avlägsnats och ytrost blev synlig, främst på det södra takfallets nedre del. Taket på italianen blev i stort ren från färg. Ingen vattengenomträngning konstaterades under blästringen. Efter blästring och slipning konstaterades det att några små rosthål återfunnits främst vid det södra takfallets östra sida. Hålen förkom mitt på plåten och härleder troligen från snöröjning eller is. Dessa lagades med Lindabs plåtkitt. Rosthål återfanns vid några falsar, även dessa vara av mindre karaktär lagades med kitt. Viss slipning genomfördes på taket och befintlig rost bedömdes vara av karaktären ytrost. Därefter genomfördes målningsarbetet där färgen applicerades med färgspruta från skylift. Med denna metod undviker att man beträder taket efter målningen. Täckmålningen slättryktes med pensel. Plåtdetaljer målades med pensel.

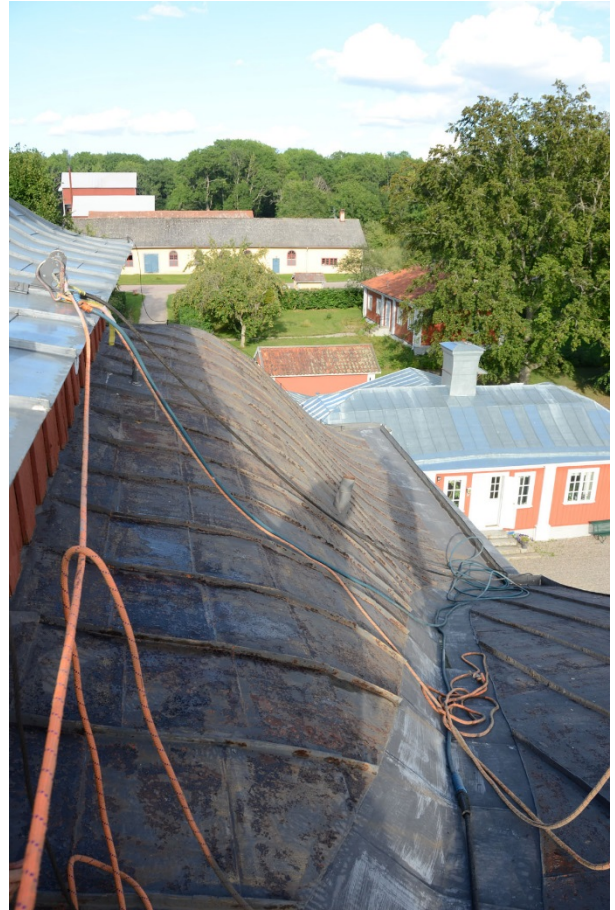
Målningsarbetena slutbesiktigades den 15 september 2011. Vid slutbesiktningen deltog Carl Johan Cronstedt från Fullerö fideikommiss, Bernth Ramsten från Sandå, Elisabeth Ek från Länsstyrelsen i Västmanlands län och Anna Ahlberg vid Västmanlands läns museum. Utförda åtgärder gicks igenom och det konstaterades att arbetet genomförts utifrån ställda villkor i länsstyrelsens beslut (dnr 434-04600-10).

Vid syn på plats framgick att plåtkanter vid tympanonfälten på båda fasaderna ej hade blivit målade samt att detaljer på fotrännan behövde kompletteringsmålas. Entreprenören genomförde kompletteringar under v 39. Plåtkanten vid tympanonfältet målades med samma kulör som återfinns på andra gråa detaljer på slottet. Carl-Johan Cronstedt meddelade RAÅ linoljefärgsnummer till Sandå. Detaljerna på fotrännana målas med samma färgsystem och kulör som taket. Det konstaterades även att grå färg stänkt upp på italianens rosafärgade träpanel, Sandå åtgärdar detta vid samma tillfälle.

Italianens södra takfall, mot väster och öster, efter blästring.

Södra takfallets neder del, mot väster och öster, efter blästring.

Det södra takfallet, över tympanonfältet. Efter blästring.

Detalj av tak efter blästring. Flera färglager är synliga och den orangefärgen är rester av blymönja.

Några rostangrepp och mindre hål blev synliga efter blästringen.

Detalj av rengjorda takplåtar.

Rostangreppen lagades med kitt, här gråmålade efter grundmålningen.

Grundmålning av italianen. Grå partier vid panelen är mellanstrykningsfärg målad för hand.

Grundmålning av italianen. Grå partier vid panelen är mellanstrykningsfärg målad för hand.

Säteriet mot söder med det grundmålade taket.

Säteriet mot norr, där målning pågår.

Säteriet mot väster, med grundmålning.

Säteriet mot öster, med grundmålat tak.

Östra takfallet, grundmålat.

Mellanstrykning i bruten kulör.

Detalj av takfall mot söder, mellanstrykning.

Mellan- och slutstrykning appliceras med färgspruta. Därefter slätstryks täckmålningen med pensel.

Målning av norra takfallet.

Södra takfallet efter slutstrykning.

Den med pensel slätstrukna färgen ger taket ett mer levande intryck.

Säteriet mot norr, vid slutbesiktningen.

Säteriet mot söder, vid slutbesiktningen.

Resultat

Västmanlands läns museum har anlåtats som antikvarisk sakkunnig vid ommålning av plåttak på corps de logi vid Fullerö säteri. Under genomförandet fördes diskussioner kring vilken fabrikat taket skulle målas med samt omfattningen och behandling av korrosionsskador. Angiven färg i länsstyrelsen beslut dnr 434-04600-10, har sedan tidigare ifrågasatts ur ett antikvariskt och kulturhistoriskt perspektiv. Efter ingående diskussioner med samtliga parter framkom en lösning som förhoppningsvis gynnar bevarandet och framtida underhåll av taket på huvudbyggnaden.

Västmanlands läns museum genomförde den 15 september 2011 en slutbesiktning av utförda renoveringsåtgärder och dessa är godkända ur antikvariskt hänseende. Avsteg från länsstyrelsen beslut dnr 434-04600-10 gäller val av färgfabrikat. Vid slutbesiktningen framgick att kompletteringsmålning behövs göras på flertal detaljer, vilket skulle ske under vecka 39, 2011.

Inom denna målningsentreprenad ingick även reparationsmålning av den västra flygeln. Då detta var ett underhållsarbete omfattade detta inte i den antikvariska medverkandens uppdrag. Däremot har ett avsteg från lämnad offert och arbetsbeskrivning gjorts i och med utbytet av färgfabrikat på corps di logi. Detta har medfört att olika färgfabrikat har använts för de olika taken. Som dokumentation noteras detta i denna rapport.

Fullerö säteri med nymålat tak på corps di logi och den västra flygeln.

Källor

B Norman Arkitektkontor AB, *Fullerö slott Västmanland, Åtgärdsförslag avseende underhållsåtgärder på yttertak*, 1997-04-19, s.4

Västmanlands läns museum, topografiskt arkiv, ”Fullerö slott”.

Bildförteckning

Bild id.	Fotograf
Karta	© Lantmäteriet
VLM:s arkiv	Åke V Larsson
0.90928 010	Ia Manbo
0.90928 01	Ia Manbo
0.90928 03	Ia Manbo
vlm-kmvaa-1425	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1426	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1420	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1424	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1423	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1445	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1439	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1428	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1421	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1474	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1475	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1473	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1479	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1390	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1388	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1394	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1396	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1397	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1405	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1410	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1406	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1352	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1347	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1343	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1355	Anna Ahlberg
vlm-kmvaa-1350	Anna Ahlberg

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 080021
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	434-10885-07
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Fullerö 1:1
<i>Landskap:</i>	Västmanlands landskap
<i>Län:</i>	Västmanlands län
<i>Socken:</i>	Västerås Barkarö socken
<i>Kommun:</i>	Västerås kommun
<i>Ägare-beställare:</i>	Fullerö Fideikommiss Carl-Johan Cronstedt Fullerö 725 91 VÄSTERÅS
<i>Entreprenör:</i>	Sandå Plåtmålning AB Bernth Ramsten Tallmätargatan 2 721 34 VÄSTERÅS
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk sakkunnig Anna Ahlberg Karlskatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Region Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@regionvastmanland.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-53-9